

21 501-33 Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr. 1026 Brief van de minister voor Klimaat en Energie

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 juli 2023

Bijgevoegd vindt u het verslag van de formele Energieraad van 19 juni. Tevens vindt u informatie over de inzet van het Pentalateraal forum ten opzichte van de hervorming elektriciteitsmarkt, specifiek onder Nederlands voorzitterschap. Daarnaast ontvangt u in de bijlage bij dit verslag de recente studie, genaamd “Penta Vision 2050”, van Artelys, over de uitdagingen voor het energiesysteem in de Noordwest-Europese regio richting 2050, die op verzoek van het pentalaterale energieforum is uitgevoerd.

De minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten

Verslag Energieraad 19 juni 2023

Op 19 juni vond in Luxemburg de formele Energieplaats. Voornaamste onderwerp op de agenda betrof de herziening van de regelgeving omtrent de elektriciteitsmarkt (richtlijn en verordening) en de *Regulation on Wholesale Energy Market Integrity and Transparency* (REMIT). Daarnaast stonden diverspunten op de agenda die toezagen op externe energie betrekkingen, de voorbereidingen voor komende winter op de gasmarkt, de veiligheidssituaties omtrent kerncentrales in Belarus en Turkije en een toelichting van de Spaanse delegatie op hun plannen voor het voorzitterschap komend half jaar.

Herziening regelgeving elektriciteitsmarkt

Het Zweedse voorzitterschap streefde naar een algemene oriëntatie op de voorliggende beleidsvoorstellen. Tijdens het beleidsdebat bleek bij lidstaten over twee elementen in de voorstellen nog grote twijfel te bestaan.

Ten eerste uitten verschillende lidstaten hun onvrede over de mogelijk grootschalige toepassing van *contracts for difference* op substantiele investeringen gericht op onder meer levensduurverlenging van bestaande opwekcapaciteit. Lidstaten stelden dat dit een onevenredig voordeel kon oproepen, doordat sommige lidstaten onevenredig veel inkomsten kunnen ophalen en die kunnen toedelen ter bevoordeling van hun eigen industrie. Deze lidstaten vrezen hierdoor een ernstige verstoring van het gelijke speelveld binnen de EU.

Daarnaast maken lidstaten, waaronder Nederland, zich zorgen over de mogelijke verlenging van de subsidieregeling voor fossiele installaties als onderdeel van een capaciteitsmechanisme. In de meest recente tekstversie van het Zweedse voorzitterschap stond de mogelijkheid voor lidstaten een derogatie te krijgen op de zogenaamde *Emission Performance Standard* (EPS).

Tijdens de Energieraad is door meerdere landen nog geprobeerd een compromis te sluiten door een balans te vinden tussen borging van het gelijk speelveld alsmede het faciliteren van investeringen bij de toepassing van CfD's voor bestaande opwekcapaciteit door regels te stellen aan de distributie van inkomsten.. Uiteindelijk bleek dat er nog onvoldoende overeenstemming bestond om tijdens de Energieraad op een akkoord te komen.

Het Zweedse voorzitterschap heeft aangekondigd via Coreper alsnog te proberen tot een compromisvoorstel te komen dat op politiek niveau geaccordeerd kan worden. Inmiddels is gebleken dat dit niet meer zal lukken onder het Zweeds voorzitterschap en dat dit onder Spaans voorzitterschap verder wordt opgepakt. Op het moment van schrijven is nog niet bekend hoe dit vorm zal krijgen.

REMIT

Met betrekking tot de REMIT waren de lidstaten vrij eensgezind over het aannemen van de voorliggende teksten. Hierop is dan ook een algemene oriëntatie bereikt tijdens de Energieraad.

Veiligheidssituatie kerncentrales Turkije en Belarus

De Cypriotische en Letse delegaties vroegen speciale aandacht voor de dreigende veiligheidssituaties omtrent kerncentrales in respectievelijk Turkije en Belarus. Zij deden een oproep om als Europese Unie te zorgen dat aan veiligheidsstandaarden wordt voldaan. Daarnaast zouden de delegaties meer transparantie willen zien rondom het gebruik en inzet van de kerncentrales. Meerdere lidstaten spraken steun uit voor de oproep de veiligheidssituatie rondom deze kerncentrales actief te monitoren.

Externe energiebetrokkingen Europese Unie

De Commissie gaf een update over de verscheidene initiatieven die de Europese Commissie bilateraal en multilateraal heeft ondernomen afgelopen tijd. Hierbij kwamen onder andere de betrekkingen met Noorwegen en de Verenigde Staten rondom de levering van gas ter sprake. Daarnaast wordt ook gekeken naar bredere partnerschappen in de wereld op het gebied van gaslevering en waterstofimport, zoals met Argentinië en Uruguay.

Namens Nederland heb ik steun voor het beleid uitgesproken en heb ik opgeroepen richting COP28 een afgestemde Europese inzet te formuleren.

Voorbereidingen gasmarkt komende winter

De Commissie koppelde terug over de voorbereidingen met betrekking tot vulgraden, leveringszekerheid, gezamenlijke inkoop en gasreductie. Commissie geeft aan dat diversificatie succesvol lijkt te zijn en dat vulgraden ook op schema liggen in de Lidstaten. Commissie waarschuwt echter wel dat zaken als een koude winter of aggregatie van de vraag naar gas/LNG vanuit de Aziatische markt de situatie nijpender kan maken.

Spaans voorzitterschap

De Energieraad eindigde met een vooruitblik van de Spaanse delegatie op hun naderende voorzitterschap. Zij legt daarbij dwarsverbanden tussen energie, klimaat, strategische autonomie en een net zero industrie. Prioriteit zal liggen op elektriciteitsmarkthervorming en de triloofase van gas- en waterstofpakket, methaanverordening, EPBD.

Ontwikkelingen pentalateraal energieforum

Om invulling te geven aan mijn recente toezeggingen aan uw Kamer informeer ik u hierbij over de ontwikkelingen in het pentalaterale energieforum onder het huidige Nederlandse voorzitterschap op het gebied van de elektriciteitsmarkthervorming. Tevens stuur ik in de bijlage bij dit verslag de recente studie, genaamd “Penta Vision 2050”, van Artelys, over de uitdagingen voor het energiesysteem in de Noordwest-Europese regio richting 2050, die op verzoek van het pentalaterale energieforum is uitgevoerd.

Het pentalaterale energieforum is een samenwerkingsverband tussen zeven Noordwest-Europese landen (Nederland, Frankrijk, Duitsland, België, Luxemburg, Zwitserland en Oostenrijk) dat zich met name richt op de elektriciteitsmarkt. Het forum was oorspronkelijk gericht op verdere integratie van de Noordwest-Europese elektriciteitsmarkten. In de afgelopen jaren heeft het forum meer thema's opgepakt zoals leveringszekerheid, risicoparaatheid en flexibiliteit. Ook de verdere integratie van het energiesysteem en samenwerking rondom de ontwikkeling van waterstofmarkten vindt plaats in het Penta-verband.

Nederland is in 2023 voorzitter van het forum en heeft hiervoor drie prioriteiten geformuleerd:

- samenwerking in de beïnvloeding van de lopende EU-onderhandelingen over het EU Electricity Market Design;

- Penta inzetten voor het decarboniseren van het elektriciteitsstelsel (o.a. door de Penta vision 2050 studie af te ronden);
- versterking van de risicoparaatheid en leveringszekerheid in de Noordwest-Europese regio.

Om invulling te geven aan samenwerking op het EU elektriciteitsmarktontwerp heeft Nederland diverse Penta bijeenkomsten georganiseerd op expert en op hoogambtelijk niveau. Omdat de standpunten van Pentalanden over de EU elektriciteitsmarkthervorming op sommige punten fundamenteel verschillen lijkt het niet haalbaar om een gezamenlijke positie te formuleren. Wel bleek uit de bijeenkomsten dat Penta veel expertise heeft over vraagstukken rond EU marktintegratie, die ook in de toekomst een rol kan spelen. Bijvoorbeeld door aandacht te vragen voor zaken die niet (volledig) in de elektriciteitsmarkthervorming terecht zijn gekomen, zoals offshore marktontwerp.

In de eerste helft van het jaar is het rapport Vision 2050 afgerond, dat bouwstenen bevat voor een mogelijke politieke verklaring van de Penta-landen over een gedecarboniseerd elektriciteitsstelsel. Dit rapport is ontwikkeld door vanuit elk Penta land een of meerdere scenario's gericht op 2050 te vergelijken. Daarnaast hebben Penta-landen gezamenlijke passages in hun INEK over regionale samenwerking opgenomen. Ook zijn er themabijeenkomsten geweest over flexibiliteit en over waterstofinfrastructuur.